

Natuuronderzoek Wet natuurbescherming

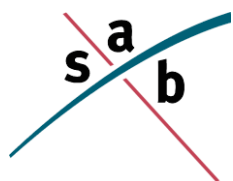
Broekgraaf 1 te Herwijnen

Gemeente Lingewaal

Datum: 10 november 2016

Projectnummer: 160239

SAB
Postbus 479
6800 AL Arnhem
tel: 026 - 357 69 11
fax: 026 - 357 66 11

Auteur:
Tweede lezer:
Projectleider:
Project: Broekgraaf 1 te Herwijnen
Projectnummer: 160239

INHOUD

1	Inleiding	3
1.1	Aanleiding	3
1.2	Plangebied	3
2	Wettelijk kader	6
2.1	Gebiedsbescherming	6
2.2	Soortenbescherming	9
3	Quick scan flora en fauna	11
3.1	Onderzoeksmethode	11
3.2	Gebiedsbescherming	11
3.3	Soortenbescherming	13
3.4	Conclusie quick scan flora en fauna	20
4	Nader onderzoek	23
4.1	Inleiding	23
4.2	Onderzoeksmethode	23
4.3	Aanwezigheid vleermuizen	24
4.4	Aanwezigheid andere beschermde soorten	26
4.5	Conclusie nader onderzoek	27
5	Conclusie en advies	28
5.1	Quick scan flora en fauna	28
5.2	Nader onderzoek	28
5.3	Ontheffing Wet natuurbescherming	29
5.4	Mitigerende maatregelen treffen	29
5.5	Overig advies	30
5.6	Vervolgstappen	30
	Bijlage 1: Geraadpleegde literatuur	3

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Aan de Broekgraaf 1 in Herwijnen (gemeente Lingewaal) bevindt zich een voormalig radarstation van Luchtverkeersleiding Nederland (LVNL). Het ministerie van Defensie heeft onlangs de locatie aangekocht en wil deze locatie eveneens gaan gebruiken als radarstation. De aanwezige bebouwing inclusief de huidige radar zal hiertoe worden gesloopt en een nieuw militair radarstation zal op dezelfde locatie worden gebouwd.

Bij alle ruimtelijke ingrepen moet rekening gehouden worden met de aanwezige natuurwaarden in en om het plangebied. Voordat ruimtelijke ingrepen mogen plaatsvinden, dient eerst een onderzoek uitgevoerd te worden in het kader van de Wet natuurbescherming en eventuele andere betrokken natuurregeling. Uit dit onderzoek moet blijken of met de ingrepen negatieve effecten op beschermde gebieden en soorten zijn te verwachten en of daarvoor respectievelijk een vergunning of ontheffing noodzakelijk is.

Indeling rapportage

Hieronder volgt het verslag van natuuronderzoek dat is uitgevoerd in het kader van de plannen. Als eerste volgt meer informatie over de ligging van het plangebied en de voorgenomen ontwikkelingen. In **hoofdstuk 2** beschrijven wij de achterliggende natuurwetgeving. **Hoofdstuk 3** vormt het verslag van de quick scan flora en fauna die is uitgevoerd. Naar aanleiding van deze quick scan is vervolgens nader onderzoek naar de functie van het plangebied voor vleermuizen en vogels verricht. Het verslag van dit onderzoek volgt in **hoofdstuk 4**. Het rapport sluit af met een conclusie en advies in **hoofdstuk 5**.

1.2 Plangebied

1.2.1 *Huidige situatie*

Het plangebied ligt ten noorden van de kern van Herwijnen (gemeente Lingewaal, provincie Gelderland). De omgeving van het plangebied kenmerkt zich voornamelijk door agrarische gronden met bijbehorende boerenbedrijven. Daarnaast zijn enkele opvallende elementen in het landschap aanwezig. Zo ligt ten noordoosten van het plangebied de plas Zandput met een klein bos er omheen. Ten zuiden van het plangebied stroomt de Waal. Het plangebied grenst in het noorden en oosten direct aan grasland, in het zuiden aan een watergang langs de Broekgraaf en in het westen aan een watergang langs grasland.

In de huidige situatie bestaat het plangebied uit een gebouw van circa 500 m² van één bouwlaag hoog. Ook is een radartoren aanwezig van maximaal 30 meter hoog. Rond de bebouwing is nog bestrating aanwezig van klinkers. Het gehele terrein is omringd door hekwerk. Daarbinnen staan langs de randen bomen en struiken. Op het overige terrein van het plangebied groeit gras. Navolgende afbeeldingen geven de globale ligging van het plangebied weer en vormen een impressie van het plangebied. De foto's zijn genomen tijdens het veldbezoek voor de quick scan flora en fauna op 17 mei 2016.

Globale ligging plangebied (rood gearceerd). Bron: Google Maps, bewerking: SAB.

Globale begrenzing plangebied (rood gearceerd). Bron: Google Maps, bewerking: SAB.

1) Gehele plangebied gezien ten zuidwesten van het plangebied langs de Broekgraaf. 2) Bebouwing met radartoren en oprit, gezien vanaf de zuidzijde van het plangebied. 3 en 4) Rond de bebouwing is gras aanwezig en struiken en bomen begrenzen het plangebied. Bezien vanuit de noordoosthoek van het plangebied.

1.2.2 Toekomstige situatie

De huidige bebouwing zal worden gesloopt. Verharding rond de bebouwing blijft behouden. Ook alle bomen en de struiken rond het plangebied zullen behouden blijven. Op de plaats van de huidige bebouwing zal een nieuw radarstation gebouwd worden. Nавolgende afbeelding toont een impressie van een dergelijk radarstation.

Impressie toekomstige situatie.

2 Wettelijk kader

De bescherming van natuur is op te delen in gebiedsbescherming en soortenbescherming. Ten tijden van het schrijven van dit rapport wordt de wetgeving met betrekking tot beschermde natuur en soortenbescherming geregeld in de Flora- en Faunawet, Natuurbeschermingswet 1998 en de Boswet. Deze wetten zullen op 1 januari 2017 plaatsmaken voor een nieuwe wet, de Wet natuurbescherming. Om er zeker van te zijn dat de resultaten van dit rapport ook na 1 januari 2017 rechtsgeldig zijn, zijn deze getoetst aan de hand van de Wet natuurbescherming.

2.1 Gebiedsbescherming

2.1.1 Inleiding

Op grond van artikel 2.1 van de Wet natuurbescherming kunnen natuurgebieden of andere gebieden die belangrijk zijn voor flora en fauna door de Minister worden aangewezen ten behoeve van de Vogelrichtlijn- en/of Habitatrichtlijn, de zogeheten Natura 2000-gebieden. Ook kan de Minister op grond van deze wet in enkele specifieke gevallen bijzondere nationale natuurgebieden aanwijzen. De Wet natuurbescherming draagt Gedeputeerde Staten daarnaast op, om in hun provincie te zorgen voor een landelijk ecologisch netwerk, genaamd Natuurnetwerk Nederland. De bescherming van dit natuurnetwerk wordt geregeld bij provinciale verordening. Daarnaast kunnen provincies bij provinciale verordening andere gebieden met bijzondere natuurwaarden beschermen, zoals belangrijke weidevogelgebieden of ganzenfoerageergebied. Hieronder een toelichting bij de verschillende vormen van gebiedsbescherming.

2.1.2 *Natura 2000-gebieden en bijzondere nationale natuurgebieden*

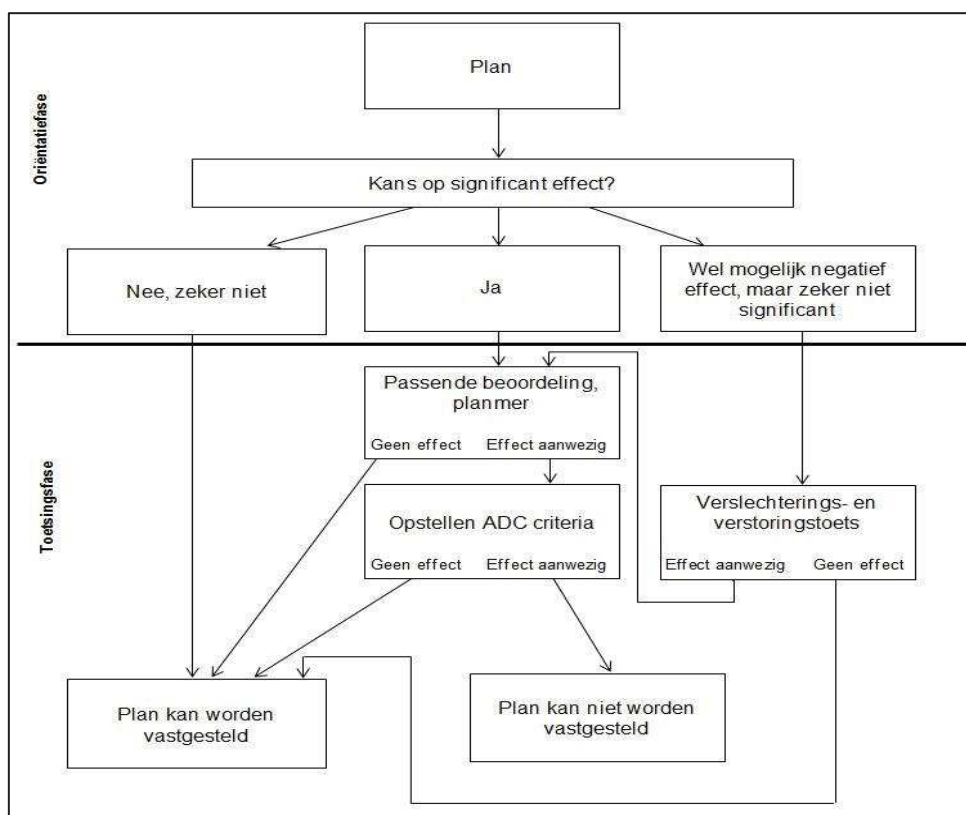
Voor alle Natura 2000-gebieden en bijzondere nationale natuurgebieden geldt op basis van artikel 1.11 van de Wet natuurbescherming een zorgplicht. Iedereen dient voldoende zorg in acht te nemen voor deze gebieden. Dit houdt onder meer in dat men negatieve gevolgen voor deze gebieden zo veel mogelijk beperkt door het nemen van alle maatregelen die redelijkerwijs kunnen worden verwacht. Aanvullend bij deze zorgplicht gelden voor deze gebieden extra regels die zijn opgenomen in hoofdstuk 2 van de wet.

Natura 2000-gebieden

Bij de aanwijzing van een Natura 2000-gebied worden voor het gebied instandhoudingsdoelstellingen voor te beschermen soorten en/of habitats vastgesteld. Conform artikel 2.7 van de Wet natuurbescherming is het verboden om projecten of andere handelingen te realiseren of te verrichten die, gelet op deze instandhoudingsdoelstelling van een Natura 2000-gebied, de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten kunnen verslechteren, of een significant verstorend effect kunnen hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen. Ook is het voor een bestuursorgaan verboden, een plan vast te stellen dat significante gevolgen kan hebben voor een Natura 2000-gebied.

Voor plannen die significante gevolgen kunnen hebben en voor projecten die een verslechterend of een significant verstorend effect kunnen hebben dient een passende beoordeling opgesteld te worden. Blijkt uit de passende beoordeling dat er geen aantasting plaatsvindt van de natuurlijke kenmerken van een Natura 2000-gebied, dan kan het betreffende plan worden vastgesteld, of kan voor de projecten door gedeputeerde staten een vergunning worden verleend. In bepaalde gevallen kan, ondanks dat uit de passende beoordeling blijkt dat aantasting van de natuurlijke kenmerken mogelijk is, een plan toch worden vastgesteld of kan een vergunning toch worden verleend. Er dient dan te worden voldaan aan de zogeheten ADC criteria. De ADC criteria houden in: i) dat er geen alternatieve oplossingen zijn, ii) dat er sprake is van dwingende redenen van groot openbaar belang en iii) dat de nodige compenserende maatregelen worden getroffen. De afbeelding hieronder geeft de besluitvorming van plannen in relatie tot de bescherming van Natura 2000-gebieden weer.

Bijzondere nationale natuurgebieden

In uitzonderlijke gevallen kan de Minister, op grond van artikel 2.11, bijzondere nationale natuurgebieden aanwijzen. De Minister kan dit doen voor een gebied dat is of wordt aangemeld als Habitatrictlijngebied, maar nog niet definitief is aangewezen. Ook kan het voor een gebied dat nog geen onderdeel is van het Natura 2000-netwerk, maar waar compenserende maatregelen worden getroffen voor de realisatie van een project met significante gevolgen. Tot slot kan een gebied worden aangewezen in het geval dat dat noodzakelijk is in het kader van de Vogel- of Habitatrictlijn, om een gunstige staat van instandhouding te realiseren. Ter bescherming van de bijzondere nationale natuurgebieden kan de Minister verschillende maatregelen nemen, waaronder toegangsbeperkingen tot het gebied, het gebruikmaken van zijn of haar aanschrijvingsbevoegdheid en het treffen van behoud- en herstelmaatregelen in het gebied.

2.1.3 *Natuurnetwerk Nederland en weidevogelleefgebied*

Ter bescherming van vogelsoorten, van soorten van de Habitatrichtlijn en van rode lijstsoorten dienen provincies, op basis van artikel 1.12 van de Wet natuurbescherming, zorg te dragen voor de totstandkoming en instandhouding van een samenhangend ecologisch netwerk, genaamd Natuurnetwerk Nederland (voorheen Ecologische Hoofdstructuur, EHS). De bescherming van dit netwerk gebeurt bij provinciale verordening. Daarnaast kunnen provincies bij provinciale verordening andere gebieden met bijzondere natuurwaarden beschermen, zoals weidevogelgebieden of ganzenfoerageergebied.

Voor Natuurnetwerk Nederland geldt, op basis van het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening, dat ontwikkelingen niet mogen leiden tot een significante vermindering van de oppervlakte, kwaliteit of samenhang van de aanwezige natuur. Daarnaast mogen de instandhouding en ontwikkeling van de wezenlijke kenmerken en waarden van deze gebieden niet significant worden beperkt. De provincie Gelderland spreekt niet van NNN maar van het Gelders Natuurnetwerk (GNN) en de Groene Ontwikkelingszone (GO). Binnen het GNN en de GO staat de bescherming van de kernkwaliteiten centraal. De kernkwaliteiten bestaan uit bestaande natuurwaarden, uit nog te ontwikkelen potentiële waarden en omgevingscondities. Per saldo moet elke ontwikkeling in het GNN een verbetering van de betreffende kernkwaliteiten opleveren. In dat saldo zijn vergroting van de oppervlakte natuur en versterking van de ecologische samenhang belangrijke randvoorwaarden.

In een nieuw bestemmingsplan gelegen binnen het GNN zijn geen nieuwe functies mogelijk, tenzij:

- geen reële alternatieven aanwezig zijn;
- sprake is van redenen van groot openbaar belang;
- de negatieve effecten op de kernkwaliteiten van het gebied, de oppervlakte en de samenhang zo veel mogelijk worden beperkt; en
- de overblijvende negatieve effecten op de kernkwaliteiten van het gebied, de oppervlakte en de samenhang gelijkwaardig worden gecompenseerd.

De GO heeft een dubbeldoelstelling. Er is ruimte voor economische ontwikkeling in combinatie met versterking van de ecologische samenhang tussen inliggende en aangrenzende natuurgebieden. Beschermd weidevogelgebieden en ganzenfoerageergebieden liggen voornamelijk in de GO (en voor het overige deel in het GNN). Door de samenhang met de aangrenzende en inliggende natuur van het GNN herbergt de GO ook kenmerkende natuurwaarden. Bij ruimtelijke ingrepen in de GO wordt onderscheid gemaakt tussen nieuwvestiging, uitbreiding van bestaande (en reeds in de GO gelegen) bestemmingen en de schaal/omvang van de ingreep (en daarmee het effect op de kernkwaliteiten). Tevens moet voor deze ontwikkelingen de ladder voor duurzame verstedelijking worden doorlopen.

De provincie Gelderland vindt het van belang dat de ganzenfoerageergebieden geschikt blijven voor ganzen. De provincie stuurt daarom op het behoud van de openheid en de rust in de beschermd weidevogelgebieden. De provincie wil in de beschermd weidevogelgebieden een landbouwpraktijk stimuleren en in stand houden die rekening houdt met weidevogels.

2.2 Soortenbescherming

De bescherming van dier- en plantensoorten is geregeld in de Wet natuurbescherming.

2.2.1 *Zorgplicht en verboden*

Op basis van artikel 1.11 van de Wet natuurbescherming geldt voor al de in het wild levende soorten altijd de zorgplicht. Iedereen dient voldoende zorg in acht te nemen voor deze soorten en hun directe leefomgeving. Dit houdt onder meer in dat men negatieve gevolgen voor aanwezige soorten zo veel mogelijk beperkt door het nemen van alle maatregelen die redelijkerwijs kunnen worden verwacht. Naast de zorgplicht is voor een aantal soorten door middel van verboden een aanvullend beschermingsregime opgenomen. Er is een apart beschermingsregime voor vogelrichtlijnsoorten (artikelen 3.1-3.4), voor habitatrichtlijnsoorten (artikelen 3.5-3.9) en voor andere soorten (artikelen 3.10 en 3.11).

Vogelrichtlijnsoorten

Voor ruimtelijke ingrepen zijn de volgende verboden relevant: het is verboden om van nature in Nederland in het wild levende vogels opzettelijk te doden of te vangen, het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van deze soorten te beschadigen of te vernielen of nesten van vogels weg te nemen. Ook is het verboden deze soorten opzettelijk te storen wanneer dit van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de soort.

De verboden in de wet zorgen voor een goede bescherming van nesten van alle in het wild levende vogelsoorten tijdens het broedseizoen. Globaal loopt het broedseizoen van half maart tot half augustus, maar ook de nesten van broedende vogels buiten deze periode zijn beschermd. Daarnaast zijn van een aantal vogelsoorten de nesten jaarrond beschermd, dus ook als ze niet als broedlocatie worden gebruikt. Het betreft dan over het algemeen soorten die hun nest het gehele jaar als verblijfplaats gebruiken of soorten die niet in staat zijn om een eigen nest te bouwen.

Habitatrichtlijnsoorten

Voor ruimtelijke ingrepen zijn de volgende verboden relevant: het is verboden om soorten van de Habitatrichtlijn en van de verdragen van Bonn en Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te doden, te vangen of te verstoren, om eieren opzettelijk te vernielen, om voortplantings- of rustplaatsen te beschadigen en om planten van de Habitatrichtlijn en van het verdrag van Bern opzettelijk te ontwortelen of te vernielen.

Andere soorten

Naast de vogelrichtlijnsoorten en de habitatrichtlijnsoorten worden in de wet een aantal diersoorten en plantensoorten beschermd. Voor deze soorten zijn bij ruimtelijke ingrepen de volgende verboden relevant: het is verboden deze soorten opzettelijk te doden of te vangen, om de vaste voortplantings- of rustplaatsen te beschadigen en om de plantensoorten opzettelijk te ontwortelen of te vernielen.

2.2.2 Opzetvereiste

Bij veel van de hierboven genoemde verboden is er sprake van een opzetvereiste. Zo is het verboden om vogelnesten *opzettelijk* te beschadigen. In de wet wordt bij deze opzet uitgegaan van 'voorwaardelijke opzet'. Bij voorwaardelijke opzet is men zich bij het handelen bewust van de mogelijke negatieve consequenties, terwijl men de handeling toch uitvoert. Een voorbeeld van voorwaardelijke opzet is iemand die in het voorjaar een boom omzaagt en daarbij 'per ongeluk' een vogelnest beschadigt. De persoon had niet de opzet dit nest te beschadigen. Maar in de broedtijd van vogels is er wel een aanzienlijke kans dat er in een boom een vogel nestelt. Er kan daarom toch sprake zijn van opzettelijke beschadiging van het nest; voorwaardelijke opzet.

2.2.3 Vrijstelling, gedragscodes en ontheffing

Provinciale staten kunnen in een verordening een vrijstelling verlenen van de bovenstaande verboden. De provincie Gelderland is voornemens voor een aantal algemeen voorkomende zoogdiersoorten en amfibieën een vrijstelling te verlenen, voor handelingen die men verricht in het kader van ruimtelijke inrichting en ontwikkeling en voor handelingen in het kader van bestendig beheer en onderhoud. Het betreft de soorten aardmuis, bosmuis, bunzing dwergmuis, dwergspitsmuis, egel, gewone bosspitsmuis, haas, hermelijn, huisspitsmuis, konijn, ondergrondse woelmuis, ree, rosse woelmuis, tweekleurige bosspitsmuis, veldmuis, vos, woelrat, wezel, bruine kikker, gewone pad, kleine watersalamander, meerkikker, middelste groene kikker.

In december 2016 zal de provincie definitief beslissen welke soorten worden vrijgesteld. Bij het uitvoeren van deze quick scan zijn wij ervan uitgegaan dat de soorten waarvoor de provincie momenteel voornemens is een vrijstelling te verlenen, inderdaad worden vrijgesteld.

Daarnaast zijn de in paragraaf 2.2.1 beschreven verboden niet van toepassing op handelingen die men uitvoert in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling of bestendig beheer en onderhoud, wanneer men die handelingen uitvoert conform een goedgekeurde gedragscode. Gedragscodes kunnen daarbij zowel gebruikt worden voor de omgang met de vogelrichtlijnsoorten, de habitatrichtlijnsoorten als de andere beschermde soorten. Wel geldt voor de vogelrichtlijnsoorten en de habitatrichtlijnsoorten de aanvullende eis dat de handelingen die men uitvoert een wettelijk belang dienen uit de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn. Het gaat dan onder meer om handelingen in het belang van de volksgezondheid, openbare veiligheid of ter bescherming van flora en fauna

Tot slot kunnen Gedeputeerde Staten, wanneer er geen andere bevredigende oplossing bestaat, onder bepaalde voorwaarde een ontheffing verlenen van de verboden. Ook hierbij geldt voor vogelrichtlijnsoorten en habitatrichtlijnsoorten dat aan de handelingen die men verricht een wettelijk belang van de Vogelrichtlijn respectievelijk de Habitatrichtlijn ten grondslag dient te liggen.

3 Quick scan flora en fauna

3.1 Onderzoeksmethode

De quick scan flora en fauna is gebaseerd op een biotoopinschatting door een ecooloog van SAB. Bij het opstellen van de quick scan flora en fauna is gebruikgemaakt van de meest recente verspreidingsgegevens van soorten uit de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFP). Voor aanvullende visualisering van deze gegevens wordt gebruikgemaakt van relevante literatuur. Bijlage 1 vermeldt de geraadpleegde bronnen.

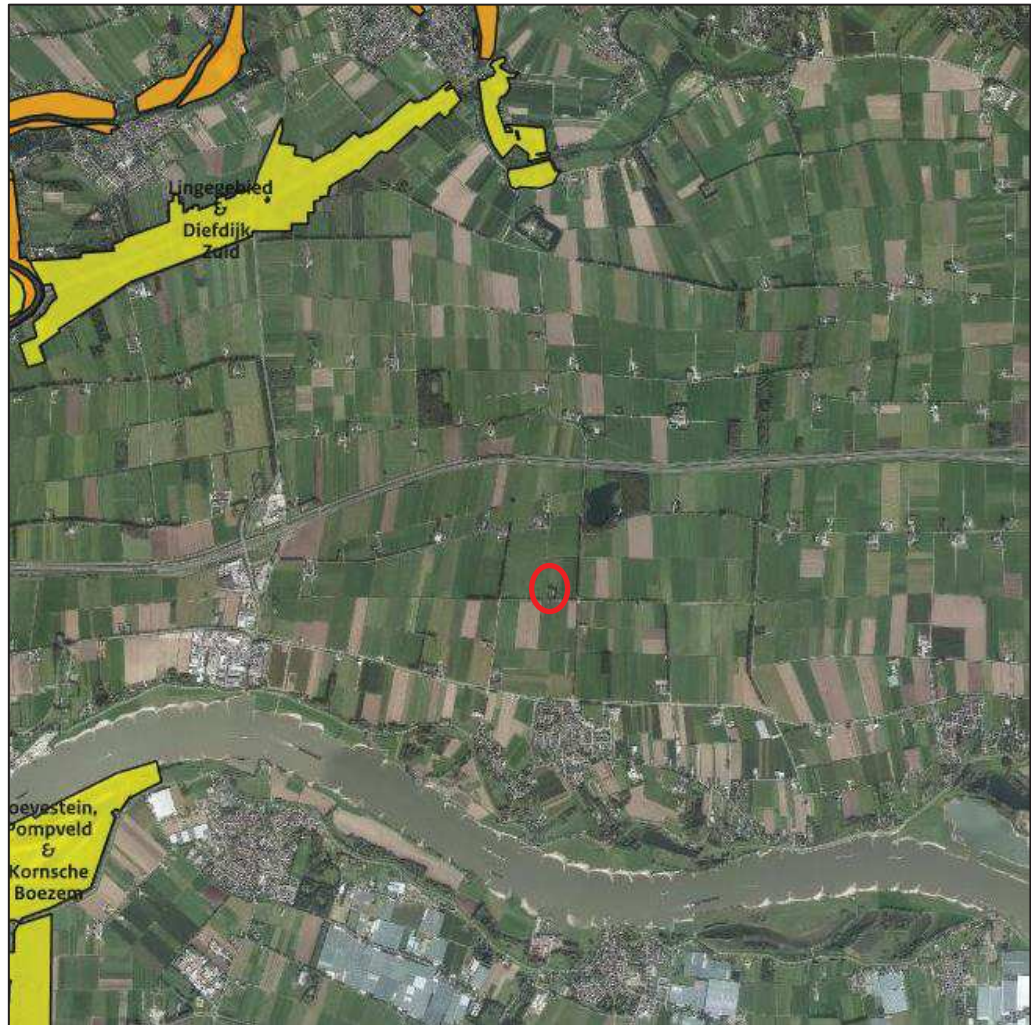
Op 17 mei 2016 heeft een ecooloog van SAB het plangebied en de directe omgeving verkend. Doel van deze veldverkenning was om een indruk te krijgen van de habitats ter plaatse en om de geschiktheid voor de verschillende soortgroepen te beoordelen. Het veldbezoek heeft nadrukkelijk niet de status van een volledige veldinventarisatie. Het eenmalige veldbezoek geeft slechts een globaal beeld van aanwezige soorten en habitats op basis van een momentopname.

3.2 Gebiedsbescherming

3.2.1 *Wet natuurbescherming*

Het plangebied ligt niet in een gebied dat in het kader van de Wet natuurbescherming is aangewezen (zie navolgende afbeelding). Het dichtstbijzijnde gebied dat is aangewezen is Natura 2000-gebied Lingegebied & Diefdijk Zuid. Dit gebied ligt op circa 3,5 kilometer afstand van het plangebied. Het Natura 2000-gebied Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem ligt op een afstand van 3,6 kilometer. Aangezien het plangebied niet in beschermd natuurgebieden ligt, is geen sprake van een direct negatief effect van het plan op deze gebieden.

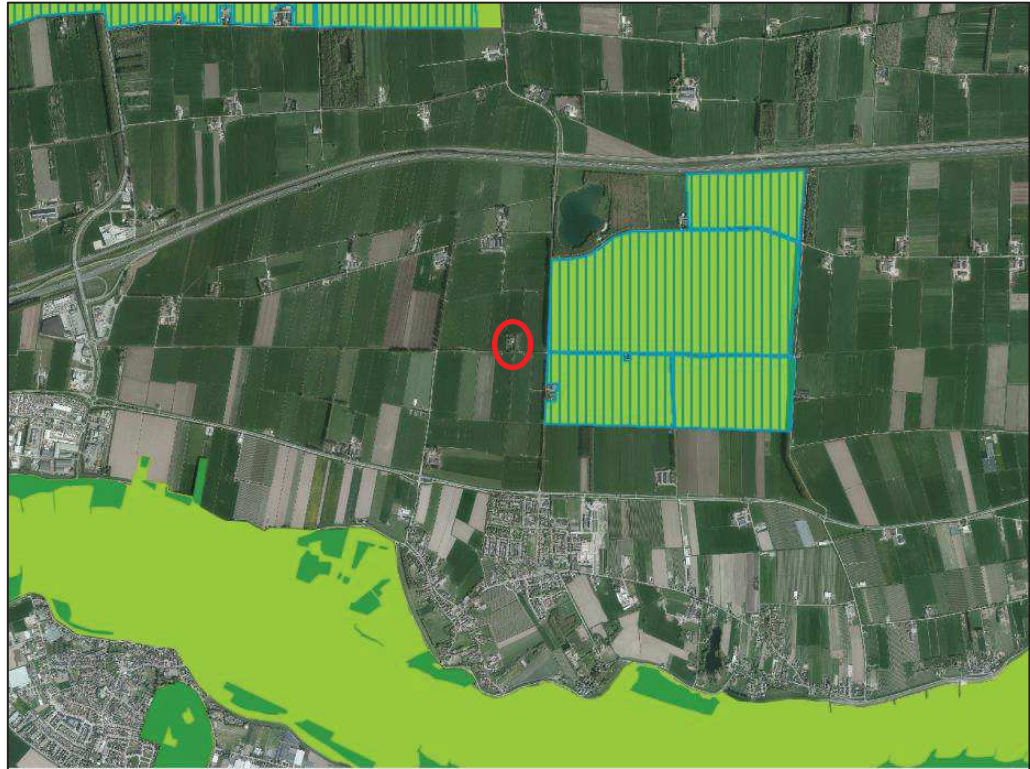
Plannen buiten beschermd natuurgebieden zouden wel nog indirecte negatieve effecten kunnen veroorzaken. Een voorbeeld hiervan is de uitstoot van stikstof dat neerslaat in dergelijke gebieden. Dit kan leiden tot verzuring en vermesting. In het plangebied zal de huidige bebouwing gesloopt worden en zal een nieuwe radartoren gerealiseerd worden. In de nieuwe situatie zal wellicht bij normaal gebruik een kleine hoeveelheid stikstof worden uitgestoten. Ook zal stikstofuitstoot plaatsvinden bij de sloop en nieuwbouw. Echter, vanwege de relatief grote tussenliggende afstand en tussenliggende grote reeds versturende elementen (bijvoorbeeld de Rijksweg A15) is met de geplande ruimtelijke ontwikkeling geen sprake van een indirect negatief effect op beschermd natuurgebieden. Nader onderzoek hiernaar is niet noodzakelijk.

Globale ligging van het plangebied (rood omkaderd) ten opzichte van dichtstbijzijnde Natura 2000-gebieden.

3.2.2 Gelders Natuurnetwerk, Groene Ontwikkelingszone, weidevogelgebied en ganzenfoerageergebied

Het plangebied ligt niet in het GNN, een GO, beschermd weidevogelgebied of ganzenfoerageergebied (zie navolgende afbeelding). Met het plan is daarom geen sprake van een direct negatief effect op deze gebieden. Bij deze gebieden is geen sprake van externe werking. Daarom kan geconcludeerd worden dat de wezenlijke kenmerken en waarden vanwege indirect negatieve effecten niet zullen worden aangetast door de uitvoering van het plan. Nader onderzoek naar deze beschermde natuurgebieden is niet noodzakelijk.

Globale ligging van het plangebied (rood omkaderd) ten opzichte van het GNN (donker groen), de GO (licht groen) en beschermde weidevogelgebieden (blauw gestreept). Ganzenfoerageergebieden zijn in de omgeving van het plangebied niet aanwezig.

3.3 Soortenbescherming

In het kader van de Wet natuurbescherming moet worden getoetst of ter plaatse van de ruimtelijke ingrepen sprake is of kan zijn van negatieve effecten op beschermde planten en dieren. De beoogde ontwikkelingen kunnen biotoopverlies of verstoring (indirect biotoopverlies) tot gevolg hebben.

3.3.1 Vaatplanten

Bij het veldbezoek zijn in het plangebied geen beschermde planten aangetroffen. Volgens verspreidingsgegevens van de NDFF komen beschermde planten ook niet in of nabij het plangebied voor. Beschermde planten groeien op zeer specifieke, met name voedingsarme of kalkrijke gronden. Het plangebied bestaat deels uit gazon met een korte vegetatie waar Engels raaigras domineert. In het plangebied zijn tijdens het veldbezoek geen aanwijzingen gevonden dat de bodem van het plangebied matig voedselrijk tot schraal is. Het in het plangebied dominerende Engels raaigras groeit op voedselrijke tot zeer voedselrijke gronden. Tijdens het veldbezoek zijn ook geen aanwijzingen voor een kalkrijke bodem gevonden. Beschermde planten worden dan ook niet in het plangebied verwacht.

3.3.2 Grondgebonden zoogdieren

Volgens verspreidingsgegevens van de NDFF zijn waarnemingen van de bever en de das in de omgeving van het plangebied gedaan.

De bever leeft in moerassen en oevers van beken, rivieren en meren. De aanwezigheid van bossen op de oevers is een vereiste. Daarnaast moet de waterdiepte minimaal 50 centimeter zijn. In en in de directe omgeving van het plangebied is dergelijk leefgebied niet aanwezig. De aanwezigheid van de bever in het plangebied is daarom niet te verwachten.

De das leeft in kleinschalig akker- en weidelandschap met bos(jes), heggen en houtwallen. Deze heeft zijn burcht in afgelegen bomenrijk gebied met een relatief lage grondwaterstand. Het foerageergebied is vaak lager gelegen en opener. Gezien de aanwezigheid van grasland, bomen en struiken kan het plangebied mogelijk dienst doen als foerageergebied voor de das. Tijdens het veldbezoek zijn echter geen sporen aangetroffen die duiden op de aanwezigheid van de das. Ook zijn volgens de NDFF de afgelopen drie jaar in en in de omgeving van het plangebied geen waarnemingen gedaan van de das. Daarom is de aanwezigheid van de das in het plangebied niet te verwachten.

Nader onderzoek naar de aanwezigheid van strikt beschermde grondgebonden zoogdieren is niet noodzakelijk.

3.3.3 Vleermuizen

Volgens verspreidingsgegevens van de NDFF komen de gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, baardvleermuis en Brandts vleermuis in de omgeving van het plangebied voor. Alle vleermuissoorten, alsmede hun verblijfplaatsen, essentiële foerageergebieden en vliegroutes zijn strikt beschermd volgens de Wet natuurbescherming.

Vleermuizen zijn globaal op te delen in gebouwbewonende soorten zoals gewone dwergvleermuis en boombewonende soorten als rosse vleermuis en watervleermuis. Daarnaast bestaan soorten die van beide elementen gebruikmaken. Daarbij is ook onderscheid te maken in zomer- en winterverblijfplaatsen van de verschillende soorten. Sommige soorten zoals de gewone dwergvleermuis verblijven het gehele jaar in gebouwen (spouwmuren, achter gevelbetimmeringen, et cetera). Andere soorten als de rosse vleermuis verblijven jaarrond in bomen (in holten, hopen en achter loshangend schors). De watervleermuis overwintert echter weer in bunkers, grotten en kelders en verblijft in de zomerperiode in boomholten.

Gebouwbewonende vleermuissoorten

Gebouwbewonende vleermuizen hebben hun verblijfplaats achter gevelbetimmering, in spouwmuren, achter dakbeschot en in schoorstenen. In het plangebied is een gebouw aanwezig dat met de geplande ruimtelijke ontwikkeling gesloopt zal worden. Tijdens het veldbezoek is dit gebouw geïnspecteerd op de aanwezigheid van geschikte kieren, spleten en open stootvoegen. In dit gebouw zijn meerdere mogelijkheden voor verblijfplaatsen van vleermuizen aangetroffen. Zo zijn meerdere open stootvoegen

aanwezig die toegang bieden tot een spouwmuur. Ook zijn kieren ontstaan achter wandplaten. Navolgende foto's laten enkele geschikte mogelijkheden zien. Aangezien dit gebouw gesloopt gaat worden, gaan mogelijk verblijfplaatsen van gebouwbewonende vleermuissoorten verloren. In dat geval is mogelijk sprake van overtreding van de Wet natuurbescherming. Daarom dient nader onderzoek uitgevoerd te worden om zekerheid te krijgen over de aan- of afwezigheid van verblijfplaatsen van vleermuizen in dit gebouw.

Links: een wandplaat is verzakt waardoor een geschikte kier is ontstaan voor vleermuizen.

Rechts: in het gebouw zijn meerdere geschikte open stootvoegen aanwezig die toegang bieden tot een spouwmuur.

Boombewonende vleermuissoorten

Boombewonende soorten worden gevonden in holten en spleten in bomen en achter lohangend schors. Bomen dienen hiervoor een minimale diameter van 30 centimeter te hebben. Zo hebben vleermuizen genoeg ruimte in de boom. Vanaf deze diameter maken spechten ook hopen in bomen, waarvan vleermuizen gebruik kunnen maken. Ook moeten de bomen dermate oud zijn, dat holtes door rotting ontstaan.

In het plangebied zijn meerdere bomen aanwezig. Tijdens het veldbezoek zijn deze bomen geïnspecteerd op de aanwezigheid van geschikte holtes, hopen of spleten. Deze zijn niet aangetroffen. Daarom kan geconcludeerd worden dat aanwezigheid van verblijfplaatsen van boombewonende vleermuissoorten niet te verwachten is. Nader onderzoek hiernaar hoeft niet uitgevoerd te worden.

Essentieel foerageergebied

Alle in Nederland voorkomende vleermuizen leven van insecten. Zij foerageren daarom op plaatsen waar veel insecten aanwezig zijn. Voorbeelden van veel voorkomende foerageergebieden zijn openingen op kruinhoogte tussen bomen, boven water en in de luwte van dijken. Als een dergelijk foerageergebied door tientallen of honderden vleermuizen wordt gebruikt, kan gesproken worden van een essentieel foerageergebied. Als een dergelijk foerageergebied verloren zou gaan, zou de voedselvoorziening van een grote hoeveelheid vleermuizen verdwijnen. Dit kan een groot negatief effect op de vleermuizenpopulatie in het gebied hebben. Daarom zijn dergelijke gebieden strikt beschermd.

In het plangebied zijn meerdere bomen en struiken aanwezig. Voornamelijk in de hoeken van het terrein ontstaan hierdoor windluwe plaatsen die ideaal zijn voor vleermuizen om te foerageren. Echter, gezien de geringe grootte van het plangebied zullen

hoogstens enkele vleermuizen tegelijkertijd voldoende voedsel in de vorm van insecten kunnen vinden. Van een essentieel foerageergebied in het plangebied zal dan ook geen sprake zijn. Nader onderzoek hiernaar is daarom niet noodzakelijk.

Essentiële vliegroutes

Om zich van hun verblijfplaatsen naar hun foerageergebied te verplaatsen wordt door een aantal soorten steeds dezelfde lijnvormige elementen gebruikt. Bijvoorbeeld de gewone dwergvleermuis gebruikt vaak bomenrijen waaraan het zich kan oriënteren. Als een dergelijke route verdwijnt of onderbroken wordt, vervalt deze mogelijkheid om van verblijfplaats naar foerageergebied te komen. Vleermuizen moeten dan een alternatieve route zoeken. Als dit niet mogelijk is en als de vliegroute door veel vleermuizen wordt gebruikt, kan dit een groot negatief effect op de vleermuizenpopulatie in het gebied hebben. Daarom zijn dergelijke vliegroutes strikt beschermd. In het plangebied zijn meerdere bomen in rijen aanwezig. Echter, deze bomenrijen vormen geen onderdeel van een doorlopend lijnvormig element. In het plangebied zal derhalve geen essentiële vliegroute van vleermuizen aanwezig zijn.

3.3.4 Vogels

Beschadigen of vernielen nesten

Tijdens het broeden zijn alle vogelnesten strikt beschermd en is het verboden nesten te beschadigen of te vernielen. Tijdens het veldbezoek werden in het plangebied meerdere soorten met niet jaarrond beschermde nesten gezien en gehoord. Voorbeelden zijn tiftjaf, vink, houtduif en witte kwikstaart. In de noordwesthoek van het plangebied is verder in een boom een relatief groot nest aangetroffen (zie navolgende afbeelding). Dit nest kan mogelijk van een kraai zijn, maar zou ook van een roofvogel of ransuil kunnen zijn.

Relatief groot nest in zomereik in de noordwesthoek van het plangebied.

Als onderdeel van het plan zijn geen aanpassingen of werkzaamheden aan bomen en struiken voorzien. Het is daardoor niet te verwachten dat bij de werkzaamheden nesten in de groenstructuur rondom het gebouw beschadigd of vernield kunnen worden. Een aantal soorten, zoals pimpelmees of winterkoning, nestelt ook in kieren of spleten in gebouwen. In het gebouw zijn meerdere kieren en spleten aanwezig. Om te voorkomen dat bij de sloop van het gebouw eventueel nesten van broedende vogels worden beschadigd, adviseren wij u de sloop van het gebouw buiten de broedperiode te starten. Als vogels op zoek gaan naar een geschikte broedlocatie en merken dat het plangebied en de directe omgeving te verstoring zijn, zullen ze een andere locatie zoeken. Daarnaast kan ook in de broedperiode gestart worden met de werkzaamheden. Dan dient aantoonbaar te worden vastgesteld door een expert op het gebied van vogels dat geen broedende vogels in het gebouw aanwezig zijn. De broedperiode van vogels loopt globaal van half maart tot half augustus, maar de nesten van vogels die buiten deze periode broeden zijn ook beschermd.

Van een aantal soorten zijn de nesten jaarrond beschermd. Het plangebied bevindt zich in een uitgestrekt agrarisch landschap en bevat bomen, struiken en een gebouw met een radartoren. Vogels die hier mogelijk een jaarrond beschermd nest kunnen hebben zijn de boomvalk, buizerd, gierzwaluw, huismus, ooievaar, ransuil, roek en sperwer. Boomvalk, buizerd, roek, ransuil en sperwer broeden in bomen en struiken en het grote nest dat werd aangetroffen zou van een ransuil, sperwer of boomvalk kunnen zijn. Aangezien geen werkzaamheden aan bomen en struiken worden uitgevoerd, is een beschadiging van nesten in bomen of struiken echter niet te verwachten.

Wel zouden jaarrond beschermde nesten in het gebouw verstoord kunnen worden wanneer deze daar aanwezig zijn. De gierzwaluw broedt in gebouwen in geschikte kieren en spleten in losse kolonies. De directe omgeving van de nestplaats hoeft maar aan weinig eisen te voldoen. Wel moet een geschikte aanvliegroete aanwezig zijn. In het plangebied is een gebouw aanwezig dat gesloopt gaat worden. Tijdens het veldbezoek is het gebouw uitvoerig geïnspecteerd op de aanwezigheid van geschikte kieren en spleten voor een nestplaats van de gierzwaluw. Deze is niet aangetroffen. Daarom kan worden geconcludeerd dat in het plangebied geen gierzwaluwnest aanwezig is.

Ook de huismus broedt in gebouwen. De meeste broedplaatsen bevinden zich onder daken met golvende dakpannen, maar huismussen broeden ook in andere geschikte kieren en spleten. In tegenstelling tot de gierzwaluw heeft de huismus binnen enkele honderden meters van het plangebied alles nodig om succesvol jongen groot te kunnen brengen: voedsel, water, beschutting en los zand voor een stofbad. Ook zijn de huismussen zeer honkvast en bevinden zich het gehele jaar in de buurt van hun nestplaats. Tijdens het veldbezoek zijn geen huismussen waargenomen. Ook heeft de bebouwing geen pannendak. Daarnaast is relatief weinig voedsel voor de volwassen huismussen aanwezig. Daarom kan geconcludeerd worden dat nestplaatsen van de huismus niet in het plangebied te verwachten zijn.

Tijdens het veldbezoek is een ooievaar waargenomen. Ooievaars broeden in Nederland tegenwoordig voornamelijk op speciaal hiervoor gemaakte nesten op een hoge paal. Echter, ooievaars kunnen ook zelf nesten maken op geschikte en hoge locaties. In het plangebied is een hoge radartoren aanwezig. Hierop kan mogelijk een ooie-

vaarsnest aanwezig zijn. Tijdens het veldbezoek is echter geen ooievaarsnest op de radartoren aangetroffen. Derhalve is in het plangebied geen nest van de ooievaar aanwezig.

Op de trap van de radartoren die leidt van het laagste plateau naar het hoogste plateau is een roestplaats van een roofvogel aanwezig (zie navolgende afbeelding). Een roestplaats is een rustplaats voor roofvogels die vaak ook bescherming biedt tegen harde wind en neerslag. De aangetroffen roestplaats biedt vanwege het overkappende hoogste plateau beschutting tegen neerslag. Gezien de aanwezige elementen in en in de omgeving van het plangebied en verspreidingsgegevens van de NDFF kan deze roestplaats zijn van een kerkuil of ransuil (waarvan dus ook mogelijk een nest in het plangebied aanwezig is), maar zou ook van een roofvogel kunnen zijn. Gezien de grote hoeveelheid braakballen is dit een belangrijke roestplaats. Zulke roestplaatsen kunnen een essentieel onderdeel zijn van een jaarrond beschermd nestplaats. Dit houdt in dat als de roestplaats verloren gaat, de gunstige staat van instandhouding van de aanwezige soort in het gebied negatief kan worden beïnvloedt. In dat geval is mogelijk sprake van overtreding van de Wet natuurbescherming. De roestplaats kan ook van bijvoorbeeld een torenvalk zijn. Deze soort heeft geen jaarrond beschermd nest. Indien de roestplaats van een torenvalk blijkt te zijn, is de roestplaats niet strikt beschermd volgens de Wet natuurbescherming.

Met de geplande ruimtelijke ontwikkeling wordt het gehele radarstation gesloopt. Daarmee gaat ook de belangrijke roestplaats verloren. Derhalve dient voorafgaand aan de sloop van de radartoren meer duidelijkheid te komen over welke soort gebruik maakt van de roestplaats.

Onder aan de trap van het onderste plateau op de radartoren zijn een grote hoeveelheid braakballen en ontlasting aangetroffen.

Verstoren vogels

Het is verboden vogels opzettelijk te storen, wanneer dit van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende soort.

Bij werkzaamheden direct naast bomen en struiken zouden vogels kunnen worden verstoord. Dit verstoren zou van wezenlijke invloed kunnen zijn op de staat van instandhouding van een soort, wanneer dit een broedende vogel betreft, die zeldzaam is en waarmee het lokaal of landelijk niet goed gaat en die door de verstoring het nest verlaat. Omdat op voorhand niet is aan te geven welke soorten in de groenstructuur rondom het gebouw broeden, adviseren wij u werkzaamheden buiten de broedperiode (half maart tot half augustus) te starten. Als vogels op zoek gaan naar een geschikte broedlocatie en merken dat het plangebied en de directe omgeving te verstorend zijn, zullen ze een andere locatie zoeken. Daarnaast kan ook in de broedperiode gestart worden met de werkzaamheden. Dan dient aantoonbaar te worden vastgesteld door een expert op het gebied van vogels dat geen broedende vogels in het plangebied aanwezig zijn, voor welke verstoring van wezenlijke invloed zou kunnen zijn op de instandhouding.

3.3.5 Reptielen

Volgens verspreidingsgegevens van de NDFP komen geen reptielen in de buurt van het plangebied voor.

Reptielen komen voornamelijk voor in overgangsvegetaties van bijvoorbeeld bos naar heide. Een dergelijk leefgebied is in het plangebied niet aanwezig. Enkel de ringslang laat zich ook in meer stedelijk gebied zien. De soort komt vooral voor ten noorden van de grote rivieren, in laagveengebieden, natte heideterreinen en waterrijke zandgronden in wateren met geleidelijke en natuurvriendelijke oevers. Het plangebied grenst aan de west- en zuidzijde aan een watergang. De oevers van deze watergangen zijn echter steil. Buiten dat geen waarnemingen in het plangebied bekend zijn van de ringslang, vormt ook het plangebied geen optimaal leefgebied voor de ringslang. Aanwezigheid van de ringslang in het plangebied is derhalve niet te verwachten.

Nader onderzoek naar de aanwezigheid van de ringslang of andere reptielen is niet noodzakelijk.

3.3.6 Amfibieën

Volgens verspreidingsgegevens van de NDFP komt de heikikker in de omgeving van het plangebied voor.

De heikikker leeft in relatief stabiel biotoop met een goed doorgraafbare bodem. Het heeft een voorkeur voor open gebied met vochtige, kruidenrijke, korte vegetatie. Voortplanting vindt plaats in tot 40 centimeter diepe wateren. Deze wateren dienen voedselarm en niet te zuur te zijn. Ook moeten ze snel door de zon opgewarmd kunnen worden.

De watergangen rond het plangebied bevinden zich in intensief beheerd en bemest agrarisch gebied. Daarom kan ervan uitgegaan worden dat ook dit water voedselrijk en aan de zure kant is. Van geschikt leefgebied van de heikikker is daarom geen

sprake. Ook zijn de afgelopen drie jaar geen waarnemingen van de heikikker meer gedaan in de omgeving van het plangebied. Daarom kan geconcludeerd worden dat de heikikker niet aanwezig is in of in de omgeving van het plangebied.

Nader onderzoek naar de heikikker of andere strikt beschermde amfibiesoorten is niet noodzakelijk.

3.3.7 Vissen

Ten zuiden en westen van het plangebied is een watergang aanwezig. Deze zullen echter met de geplande ruimtelijke ontwikkeling niet aangetast worden. Eventueel aanwezige strikt beschermde vissoorten zullen daarom geen negatief effect ondervinden van de uit te voeren ingrepen. Nader onderzoek naar strikt beschermde vissoorten is daarom niet noodzakelijk.

3.3.8 Insecten en andere ongewervelden

Beschermde insectensoorten en andere beschermde ongewervelden eisen een zeer specifiek habitat. Deze soorten komen in stabiele habitattypen voor zoals heiden en venen. In het betreffende plangebied is geen sprake van een dergelijke stabiele leefomgeving en de juiste leefomstandigheden voor dergelijke soorten. Beschermde insecten en andere ongewervelden zijn daarom niet te verwachten in het plangebied.

3.4 Conclusie quick scan flora en fauna

Het Rijksvastgoedbedrijf is voornemens het huidige radarstation aan de Broekgraaf 1 te Herwijnen te slopen en hiervoor in de plaats een nieuw radarstation te bouwen.

3.4.1 Conclusie gebiedsbescherming

In het kader van de Wet natuurbescherming, het Gelders Natuurnetwerk, weidevogelgebied en ganzenfoerageergebied dient getoetst te worden of de beoogde ontwikkelingen een negatieve invloed hebben op beschermde gebieden.

Wet natuurbescherming

Het plangebied ligt niet in een gebied dat in het kader van de Wet natuurbescherming is aangewezen. Het dichtstbijzijnde gebied dat is Natura 2000-gebied Lingegebied & Diefdijk Zuid. Dit gebied ligt op circa 3,5 kilometer afstand van het plangebied. Het Natura 2000-gebied Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem ligt op een afstand van 3,6 kilometer.

Vanwege de relatief grote tussenliggende afstand en tussenliggende grote reeds verstorende elementen is met de geplande ruimtelijke ontwikkeling geen sprake van een negatief effect op beschermde natuurgebieden. Nader onderzoek hiernaar is niet noodzakelijk. De bescherming van Natura 2000-gebieden staat de uitvoerbaarheid van het plan niet in de weg.

Gelders Natuurnetwerk, Groene Ontwikkelingszone, weidevogelgebied en ganzenfoerageergebied

Het plangebied ligt niet in het GNN, een GO, beschermd weidevogelgebied of ganzenfoerageergebied. Met het plan is daarom geen sprake van een direct negatief effect op deze gebieden. Bij deze gebieden is geen sprake van externe werking. Daarom kan geconcludeerd worden dat de wezenlijke kenmerken en waarden vanwege indirect negatieve effecten niet zullen worden aangetast door de uitvoering van het plan. Nader onderzoek naar deze beschermde natuurgebieden is niet noodzakelijk en de ligging van het plangebied ten opzichte van deze gebieden staat de uitvoerbaarheid van het plan niet in de weg.

3.4.2 Conclusie soortenbescherming

Volgens verspreidingsgegevens van de NDFF komt een aantal beschermde soorten in de buurt van het plangebied voor. De meeste van deze soorten zijn in de huidige situatie echter niet in het gebied te verwachten, omdat mede op basis van het veldbezoek is geconstateerd dat een geschikt leefgebied ontbreekt. Echter, van twee soortgroepen kan op basis van het veldbezoek de aanwezigheid niet op voorhand worden uitgesloten.

Vleermuizen

In de bebouwing in het plangebied zijn verblijfplaatsen van gebouwbewonende vleermuizen niet op voorhand uit te sluiten. Aangezien de bebouwing geamoveerd wordt, gaan mogelijk verblijfplaatsen van vleermuizen verloren. Hierdoor kan sprake zijn van een overtreding van de Wet natuurbescherming. Een nader onderzoek naar verblijfplaatsen van gebouwbewonende vleermuizen wordt noodzakelijk geacht om de haalbaarheid van het plan in het kader van de Wet natuurbescherming vast te stellen.

Het nader onderzoek naar verblijfplaatsen van vleermuizen dient plaats te vinden volgens bepaalde richtlijnen, zoals verwoord in het vleermuisprotocol 2013 (Netwerk Groene Bureaus, Gegevensautoriteit Natuur). Het vleermuisprotocol stelt vast dat vier veldbezoeken uitgevoerd dienen te worden. Twee daarvan dienen plaats te vinden in de periode van 15 mei tot en met 15 juli met een tussenperiode van circa 30 dagen. De andere twee veldbezoeken dienen tussen 15 augustus en 30 september plaats te vinden met een tussenperiode van circa 20 dagen. Navolgend overzicht geeft de onderzoeksperiodes van vleermuizen weer. Door het uitvoeren van vier veldbezoeken kan met voldoende juridische zekerheid aannemelijk worden gemaakt of vleermuizen wel of niet aanwezig zijn in het plangebied. Mocht uit dit onderzoek blijken dat verblijfplaatsen van vleermuizen aanwezig zijn, dan dient mogelijk een ontheffing Wet natuurbescherming aangevraagd te worden en dienen mitigerende maatregelen getroffen te worden.

Soortgroep	Soort/functie	Jan	Feb	Mrt	Apr	Mei	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec
Vleermuizen	Verblijfplaatsen												

Vogels

Om te voorkomen dat bij de sloop van het gebouw eventueel nesten van broedende vogels worden beschadigd of broedende vogels worden verstoord, waarbij de verstoring van wezenlijke invloed kan zijn op de staat van instandhouding van de soort, adviseren wij u de sloop van het gebouw buiten de broedperiode te starten. Als vogels

op zoek gaan naar een geschikte broedlocatie en merken dat het plangebied en de directe omgeving te verstorend zijn, zullen ze een andere locatie zoeken. Daarnaast kan ook in de broedperiode gestart worden met de werkzaamheden. Dan dient aantoonbaar te worden vastgesteld door een expert op het gebied van vogels dat geen broedende vogels in het gebouw aanwezig zijn en dient aantoonbaar te worden vastgesteld dat geen broedende vogels in het plangebied aanwezig zijn, voor welke verstorend van wezenlijke invloed zou kunnen zijn op de instandhouding. De broedperiode van vogels loopt globaal van half maart tot half augustus, maar de nesten van vogels die buiten deze periode broeden zijn ook beschermd.

Op de radartoren is verder een intensief gebruikte roestplaats van een roofvogelsoort aanwezig. Deze roestplaats is mogelijk essentieel om de gunstige staat van instandhouding van de betreffende soort in en in de omgeving van het plangebied te behouden. Met de geplande ruimtelijke ontwikkeling gaat deze roestplaats verloren. In dat geval en als blijkt dat de roestplaats van een roofvogelsoort is waarvan het nest jaarrond is beschermd, is mogelijk sprake van een overtreding van de Wet natuurbescherming. Nader onderzoek naar de roofvogelsoort en het gebruik van de roestplaats is noodzakelijk om te beoordelen of het hier een essentieel element van een nestplaats van een jaarrond beschermde vogelsoort betreft. Voor het bepalen van de gebruiker van de roestplaats dient meerdere malen gepost te worden. Dit kan bijvoorbeeld tijdens het vleermuisonderzoek worden uitgevoerd.

4 Nader onderzoek

4.1 Inleiding

De resultaten van de quick scan flora en fauna gaven aanleiding tot het uitvoeren van nader onderzoek. Doel van dit onderzoek was om na te gaan of de voorgenomen ingreep gevolgen heeft op verblijfplaatsen of andere essentiële onderdelen van het leefgebied van beschermde soorten vleermuizen en vogelsoorten met een jaarrond beschermde verblijfplaats. Als effecten op deze beschermde soorten zodanig zijn dat belangrijke onderdelen van het leefgebied of verblijfplaatsen (indirect) verloren gaan, dan moet over het algemeen een ontheffing in het kader van de Wet natuurbescherming voor de ingreep worden aangevraagd.

4.2 Onderzoeksmethode

Onderzoek naar vleermuizen

Bij dit onderzoek is gewerkt conform de protocollen voor vleermuisonderzoek, zoals opgesteld door het Netwerk Groene Bureaus (NGB, 2013). Het onderzoek naar vleermuizen is uitgevoerd met behulp van een batdetector (Pettersen D240X en Pettersen D100). Batdetectors vertalen de voor mensen onhoorbare sonargeluiden van vleermuizen in hoorbare geluiden. Vleermuizen zijn op naam gebracht door interpretatie van het ritme en de klank van hun sonargeluid, gecombineerd met zichtwaarnemingen van vliegstijl en grootte. Belangrijke waarnemingen zijn opgenomen en later op basis van hun sonagram in Batsound geanalyseerd.

Voor dit onderzoek aan vleermuizen werden vier veldbezoeken aan het gebied gebracht (zie ook navolgende tabel). Er zijn twee onderzoeksrondes (ochtend- en avondronde) uitgevoerd in het zomerseizoen van 2016 om de aanwezigheid van vliegroutes, belangrijke foerageergebieden, zomerverblijfplaatsen en kraamkolonies in beeld te brengen. Het avondonderzoek werd hierbij uitgevoerd door twee personen. Omdat vleermuizen 's ochtends enige tijd zwermen werd het ochtendonderzoek uitgevoerd door één persoon. Aanvullend zijn in de nazomer van 2016 twee onderzoeksrondes uitgevoerd om de aanwezigheid van vliegroutes, belangrijke foerageergebieden, paarplaatsen en indicaties van winterverblijfplaatsen te onderzoeken. Er werden twee avondrondes uitgevoerd; één ronde is uitgevoerd door één persoon en één ronde door twee personen.

Onderzoek jaarrond beschermde nestplaatsen vogels

Tijdens de vier veldbezoeken is gelet op de aanwezigheid van vogelsoorten met een jaarrond beschermde nestplaats zoals roofvogels en uilen. Waarnemingen werden genoteerd en aangetroffen sporen werden gefotografeerd.

Data en weersomstandigheden tijdens de uitgevoerde veldbezoeken

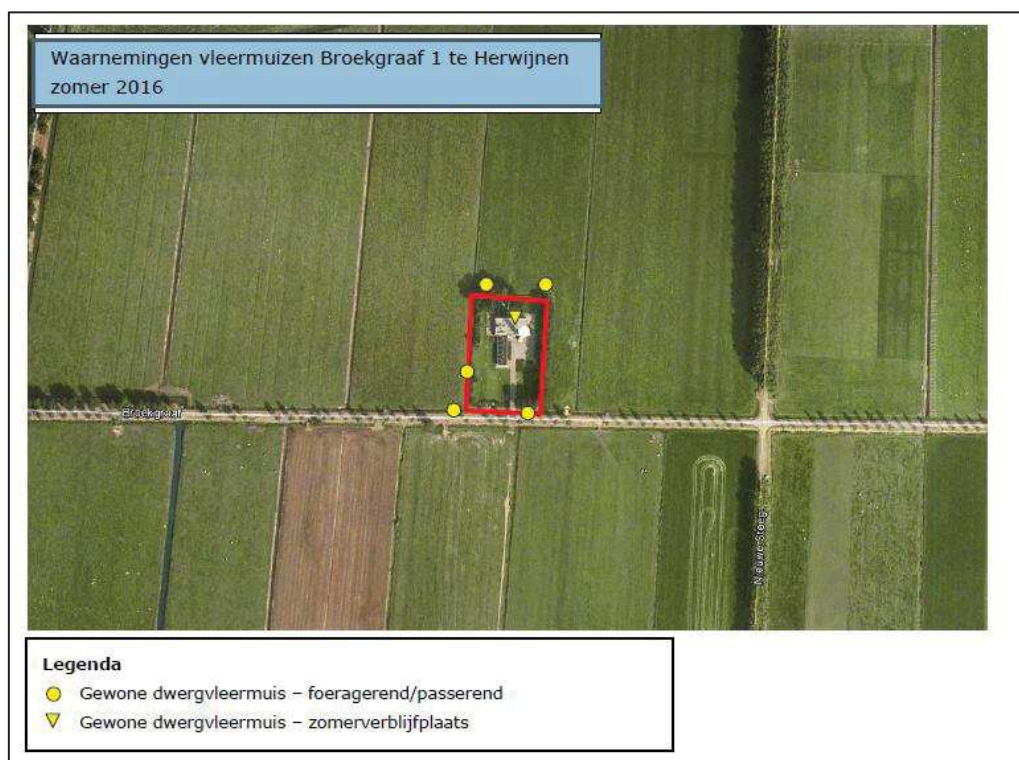
Datum	Tijdstip	Zon op/ onder	Windkracht	Temperatuur	Bijzonderheden
12 juni	ochtend	5.19	1- 2 Bft.	16 °C	Bewolkt
15 juli	avond	21.52	2-3 Bft.	20 °C	Licht bewolkt
17 augustus	avond	20.58	0-1 Bft.	15 °C	Helder
7 september	avond	21.12	windstil	21 °C	Helder

4.3 Aanwezigheid vleermuizen

4.3.1 Kraamseizoen

De eerste onderzoeksrunde in de zomer betrof een ochtendbezoek op 12 juni 2016. Tijdens deze ronde zijn alleen gewone dwergvleermuizen waargenomen. Op en rond het plangebied zijn drie tot vier foeragerende dieren waargenomen. De laatste gewone dwergvleermuis is waargenomen om 5.20 uur, bij zonsopkomst. Aan de noordkant van het gebouw is een invliegende gewone dwergvleermuis waargenomen, dit dier heeft hier een zomerverblijfplaats. Kraamverblijfplaatsen, vliegroutes of andere belangrijke onderdelen uit het leefgebied van vleermuizen zijn niet aangetroffen.

De tweede onderzoeksrunde in de zomer betrof een avondbezoek op 15 juli 2016. Tijdens deze ronde is wederom alleen de gewone dwergvleermuis waargenomen. Er zijn geen uitvliegende dieren waargenomen. Wel zijn er rondom het pand drie tot vier foeragerende gewone dwergvleermuizen waargenomen. Verblijfplaatsen, vliegroutes of andere belangrijke onderdelen uit het leefgebied van vleermuizen zijn niet aangetroffen.

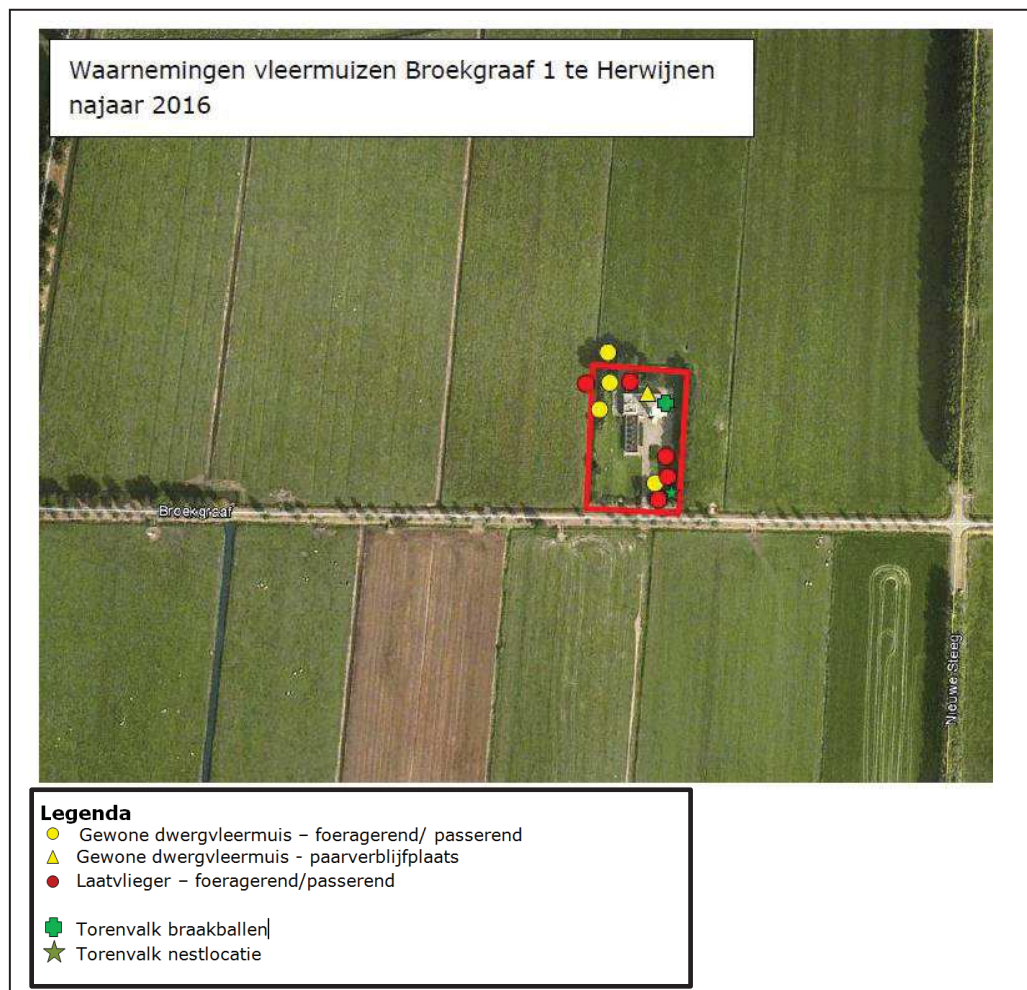

Waarnemingen vleermuizen zomerseizoen.

4.3.2 Paarseizoen

De eerste onderzoeksrunde in het najaar betrof een avondbezoek op 17 augustus 2016. Tijdens deze ronde zijn gewone dwergvleermuis en laatvlieger waargenomen in en rondom het plangebied. In de beschutting van de bomen aan de noordwestkant van het plangebied foerageerden twee tot drie gewone dwergvleermuizen en één tot twee laatvliegers. Er is geen balts- en winterzwermactiviteit vastgesteld. Verblijfplaatsen, vliegroute of andere belangrijke onderdelen uit het leefgebied van vleermuizen zijn niet aangetroffen.

De tweede onderzoeksrunde in het najaar betrof een avondbezoek op 7 september 2016. Tijdens deze ronde zijn gewone dwergvleermuis en laatvlieger waargenomen in en rondom het plangebied. De eerste gewone dwergvleermuis is waargenomen om 20.40 uur, circa een half uur na zonsondergang. De eerste laatvlieger werd waargenomen om 20.45 uur. Verspreid over het plangebied zijn vier tot vijf foeragerende gewone dwergvleermuizen waargenomen. Van laatvlieger zijn drie tot vier foeragerende dieren waargenomen boven het veldje aan de zuidoostkant van het plangebied. Ongeveer 1,5 uur na zonsondergang begon er een gewone dwergvleermuis te baltsen aan de noordkant van het gebouw. Dit dier heeft hier vermoedelijk een paarverblijfplaats, op dezelfde locatie als waar tijdens de ochtendronde in de zomer een zomerverblijfplaats werd vastgesteld. Er is geen winterzwermactiviteit waargenomen.

Waarnemingen vleermuizen paarseizoen

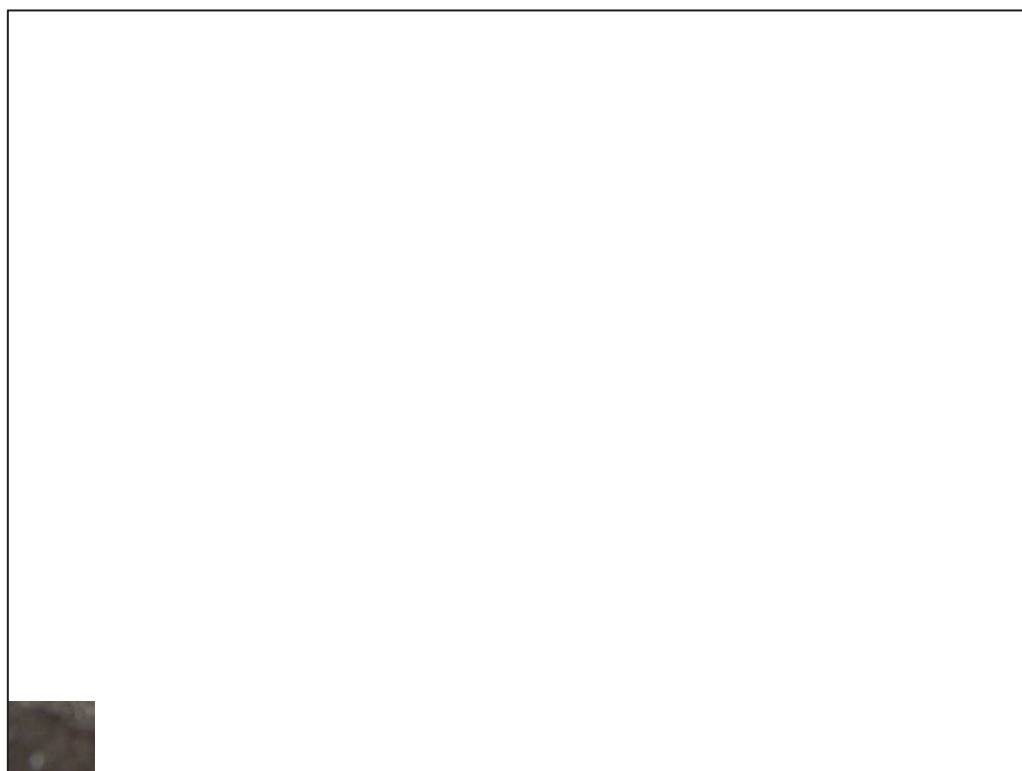
4.3.3 Winterverblijfplaatsen

In het plangebied is een zomer- en paarverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis aangetroffen. Er kan daarom niet worden uitgesloten dat deze soort ook in de winter gebruikmaakt van de verblijfplaats. Dit betreft gezien de lage aantallen dieren geen essentiële winterverblijfplaats voor de soort. Massazwermplaatsen zijn niet waargenomen.

4.4 Aanwezigheid andere beschermde soorten

4.4.1 Vogels

Het plangebied maakt onderdeel uit van het leefgebied van torenvalk. Op de grond direct ten oosten van het gebouw zijn braakballen aangetroffen van torenvalk. In de zuidoostelijke hoek van het terrein is een oud nest van een kraaiachtige aangetroffen, dat gekraakt bleek door een torenvalk. Op het dak van de bebouwing zijn verder uilenveren, van vermoedelijk bosuil, aangetroffen. De nestplaatsen van zowel bosuil als torenvalk zijn niet jaarrond beschermd.

Binnen het plangebied zijn braakballen aangetroffen van torenvalk (foto: Laneco).

4.4.2 Overige beschermde soorten

In de straatkolken op het toegangspad zijn poelkickers aangetroffen. Waarschijnlijk hebben deze dieren hun voortplantingswater in de sloten rondom het plangebied en vallen bij hun zoektocht naar geschikt land- en overwinteringshabitat (bijvoorbeeld de houtsingels rondom het terrein) in de straatkolken.

4.5 Conclusie nader onderzoek

4.5.1 Vleermuizen

Bij het gerichte onderzoek naar vleermuizen zijn in totaal twee soorten vastgesteld; gewone dwergvleermuis en laatvlieger. Van laatvlieger zijn alleen foeragerende dieren waargenomen. In het te slopen gebouw is één zomer- en paarverblijfplaats van gewone dwergvleermuis vastgesteld. Aangezien de gewone dwergvleermuis zowel in de zomer als het najaar een verblijfplaats heeft in het gebouw, kan niet worden uitgesloten dat deze soort ook in de winter gebruikmaakt van de verblijfplaats. Dit betreft gezien de lage aantallen dieren en het ontbreken van winterzwermactiviteit geen essentiële winterverblijfplaats voor de soort. Er zijn geen kraamverblijfplaatsen, vliegroutes of belangrijke foerageergebieden aanwezig.

Bij het slopen van het gebouw wordt één zomerverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis aangetast. Deze zomerverblijfplaats heeft ook een functie als paarverblijfplaats en mogelijk als winterverblijfplaats. Voor aantasting van deze verblijfplaatsen is een ontheffing van de Wet natuurbescherming nodig.

4.5.2 Overige soorten

Het plangebied maakt onderdeel uit van het leefgebied van bosuil en torenvalk. De nesten van deze soorten zijn niet jaarrond beschermd. Aangezien het project alleen betrekking heeft op het slopen van de bebouwing en er geen groenstructuren of watergangen worden aangetast, worden er geen effecten verwacht op bosuil en torenvalk.

Verder werden in het plangebied poelkickers waargenomen in de kolken bij de toegangsweg. Deze dieren zouden de groenstructuren, met struiken en bomen, aan de rand van het plangebied als overwinteringshabitat kunnen gebruiken. Aangezien er bij de toekomstige werkzaamheden geen groenstructuren worden aangetast is aantasting van overwinteringsplaatsen van poelkickers uitgesloten. Negatieve effecten op deze soort worden niet verwacht.

5 Conclusie en advies

Aan de Broekgraaf 1 te Herwijnen is de sloop van een radarstation beoogd. Om te onderzoeken of deze sloop in strijd is met natuurwetgeving werd een quick scan flora en fauna en nader natuuronderzoek uitgevoerd.

5.1 Quick scan flora en fauna

Gebiedsbescherming

Uit de quick scan flora en fauna bleek dat het plangebied niet in of nabij een Natura 2000-gebied ligt en dat negatieve effecten op deze gebieden niet zijn te verwachten. De bescherming van Natura 2000-gebieden staat de uitvoerbaarheid van het plan dan ook niet in de weg. Ook bleek dat het plangebied niet in of nabij het GNN, een GO, beschermd weidevogelgebied of ganzenfoerageergebied ligt. Met het plan is daarom geen sprake van een direct negatief effect op deze gebieden. Nader onderzoek naar deze beschermde natuurgebieden is niet noodzakelijk en de ligging van het plangebied ten opzichte van deze gebieden staat de uitvoerbaarheid van het plan niet in de weg.

Soortenbescherming

Uit de quick scan flora en fauna bleek verder dat verblijfplaatsen van gebouwwonende vleermuizen niet op voorhand zijn uit te sluiten in de aanwezige bebouwing. Een nader onderzoek naar verblijfplaatsen van gebouwwonende vleermuizen werd dan ook noodzakelijk geacht om de haalbaarheid van het plan in het kader van de Wet natuurbescherming vast te stellen. Dit onderzoek is in 2016 uitgevoerd (zie hieronder).

Verder bleek op de radartoren een intensief gebruikte roestplaats van een roofvogelsoort aanwezig. Deze roestplaats is mogelijk essentieel om de gunstige staat van instandhouding van de betreffende soort in en in de omgeving van het plangebied te behouden. Met de geplande ruimtelijke ontwikkeling gaat deze roestplaats verloren. In dat geval en als blijkt dat de roestplaats van een roofvogelsoort is waarvan het nest jaarrond is beschermd, is mogelijk sprake van een overtreding van de Wet natuurbescherming. Nader onderzoek naar de roofvogelsoort en het gebruik van de roestplaats bleek noodzakelijk om te beoordelen of het hier een essentieel element van een nestplaats van een jaarrond beschermde vogelsoort betreft. Dit onderzoek is in 2016 uitgevoerd (zie hieronder).

5.2 Nader onderzoek

Vleermuizen

Uit het nader onderzoek bleek dat in het te slopen gebouw één zomer- en paarverblijfplaats van gewone dwergvleermuis aanwezig is. Aangezien de gewone dwergvleermuis zowel in de zomer als het najaar een verblijfplaats heeft in het gebouw, kan niet worden uitgesloten dat deze soort ook in de winter gebruikmaakt van de verblijfplaats. Dit betreft gezien de lage aantallen dieren en het ontbreken van winterzwerfactiviteit geen essentiële winterverblijfplaats voor de soort. Er zijn geen kraamverblijfplaatsen, vliegroutes of belangrijke foerageergebieden aanwezig.

Voor aantasting van de aanwezige verblijfplaatsen is een ontheffing van de Wet natuurbescherming nodig.

Overige soorten

De roestplaats op de toren bleek in gebruik door een torenvalk. Verder maakt het plangebied deel uit van het leefgebied van een bosuil. De nesten van beide soorten zijn niet jaarrond beschermd. Verder werden in het plangebied poelkikkers waargenomen in de kolken bij de toegangsweg. Aangezien het project alleen betrekking heeft op het slopen van de bebouwing en er geen groenstructuren of watergangen worden aangetast, worden er geen effecten verwacht op poelkikker, bosuil en torenvalk.

5.3 Ontheffing Wet natuurbescherming

Het uitvoeren van ruimtelijke ingrepen waarbij strikt beschermde soorten zoals de gewone dwergvleermuis worden verstoord is wettelijk gezien mogelijk als men in het bezit is van een ontheffing. De behandeltermijn van de aanvraag is doorgaans 16 weken. Onder de huidige Flora- en faunawet dient de ontheffing aangevraagd te worden bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO). Een aanvraag die voor 1 januari wordt ingediend, zal vanaf 1 januari 2017 worden behandeld overeenkomstig de Wet natuurbescherming. Vanaf 1 januari 2017 dient u een ontheffing aan te vragen bij de Gedeputeerde staten van de provincie Gelderland.

Bij het indienen van een aanvraag ontheffing Flora- en faunawet dient een projectplan te worden opgesteld. In dit plan wordt onder andere de verspreiding van de betreffende beschermde soorten in het plangebied verwoord alsmede het (wettelijk) belang van de ingreep onderbouwd. Daarnaast dient een uitgebreide alternatievenafweging plaats te vinden over waarom de verstoring van vaste rust- en verblijfplaatsen niet is te voorkomen.

5.4 Mitigerende maatregelen treffen

In de soortenstandaarden van de gewone dwergvleermuis is een basisset aan mitigerende maatregelen opgenomen. De maatregelen bestaan over het algemeen uit het tijdig ophangen van vervangende verblijfplaatsen in de directe omgeving, het ongeschikt maken van de huidige verblijfplaats en het inbouwen van permanente voorzieningen in de nieuwe situatie. Bij de ontheffingsaanvraag wordt een mitigatieplan toegevoegd waarin specifiek uiteen wordt gezet welke maatregelen getroffen moeten worden en aan welke eisen moet worden voldaan. Als de ontheffing verleend wordt, kunnen in de ontheffing mogelijk nog aanvullende maatregelen en eisen zijn opgenomen.

De mitigerende maatregelen moeten eerst functioneel zijn, voordat de huidige nesten en verblijfplaatsen gesloopt mogen worden. Er dient daarom rekening gehouden te worden met een gewenningsperiode die meerdere maanden tot een jaar kan duren. Om de mitigerende maatregelen volgens de gestelde eisen uit te voeren, adviseren wij om de maatregelen te laten begeleiden door een ecooloog met kennis van de gewone dwergvleermuis.

5.5 Overig advies

Zorgplicht

De zorgplicht is altijd van toepassing. Iedereen moet voldoende zorg in acht nemen voor alle in het wild levende dieren, planten en hun leefomgeving. Dit kan bijvoorbeeld door de werkzaamheden te verrichten buiten kwetsbare periodes (het voortplantings- en winterslaapseizoen). Ook kan er gefaseerd worden gewerkt om dieren de kans te geven om te vluchten.

Broedende vogels

Om te voorkomen dat bij de sloop van het gebouw eventuele nesten van broedende vogels worden beschadigd of broedende vogels worden verstoord, waarbij de verstoring van wezenlijke invloed kan zijn op de staat van instandhouding van de soort, adviseren wij u de sloop van het gebouw buiten de broedperiode te starten. Als vogels op zoek gaan naar een geschikte broedlocatie en merken dat het plangebied en de directe omgeving te verstorend zijn, zullen ze een andere locatie zoeken. Daarnaast kan ook in de broedperiode gestart worden met de werkzaamheden. Dan dient aantoonbaar te worden vastgesteld door een expert op het gebied van vogels dat geen broedende vogels in het gebouw aanwezig zijn en dient aantoonbaar te worden vastgesteld dat geen broedende vogels in het plangebied aanwezig zijn, voor welke een verstoring van wezenlijke invloed zou kunnen zijn op de instandhouding. De broedperiode van vogels loopt globaal van half maart tot half augustus, maar de nesten van vogels die buiten deze periode broeden zijn ook beschermd.

Poelkikker

In de straatkolken op het toegangspad werden poelkikkers aangetroffen. Deze dieren zijn niet in staat om zelf uit een straatkolk te komen en gaan daar uiteindelijk dood. Wij adviseren om planken of andere voorzieningen aan te brengen, waardoor amfibieën deze straatkolken op eigen kracht kunnen verlaten. Op de website van RAVON staat meer informatie over dergelijke voorzieningen (zie www.ravon.nl/straatkolken).

5.6 Vervolgstappen

- Aanvragen ontheffing Wet natuurbescherming voor de gewone dwergvleermuis;
- Opstellen mitigatieplan voor deze soort (onderdeel van de ontheffingsaanvraag).

Bijlage 1: Geraadpleegde literatuur

Brouwer, T. 2016. Rapportage veldonderzoek vleermuizen Broekgraaf 1 te Herwijnen. Laneco, Ede.

Lenders, A., Marijnissen, C., Felix, R. 1993. Waarnemen en herkennen van Amfibieën en Reptielen in het veld, stichting RAVON, Nijmegen.

Netwerk Groene Bureaus, Gegevensautoriteit Natuur, Zoogdiervereniging. 2013. Vleermuisprotocol 2013.

RVO, 2014. Soortenstandaard Gewone dwergvleermuis. Versie 2.0 december 2014.

Van der Meijden, R. 2005. Heukels' Flora van Nederland, Wolters Noordhoff, Groningen/Houten.

Van Diepenbeek, A. 1999. Veldgids Diersporen, KNNV Uitgeverij, Utrecht.

Van Uchelen, E. 2006. Praktisch natuurbeheer: amfibieën en reptielen, KNNV Uitgeverij, Utrecht.

<https://ndff-ecogrid.nl/uitvoerportaal/secure/index.zul>

www.gelderland.nl

www.ravon.nl

www.rijksoverheid.nl

www.stowa.nl

www.synbiosys.alterra.nl

www.telmee.nl

www.vogelbescherming.nl

www.zoogdiervereniging.nl